

Femeia avocat în istoria Baroului Dolj

Emanciparea femeii în epoca modernă, începută odată cu reformele structurale și funcționale care au pus bazele statului național Român au permis ca performanțele intelectuale, sociale și profesionale ale tinerelor ce erau licențiate ale Facultății de Drept din Paris sau din București să fie recunoscute, ele începând să profeseze ca avocat în Barourile din București, Iași și Craiova.

Primele cereri de primire în profesie au apărut în România după anul 1890, fiind înaintate de D-na Sarmisa Bilcescu–Alimănișteanu Baroului Ilfov în anul 1891, de D-na Ela Negruzzi aceluiși Barou în anul 1919 și de D-na Elena Popp Baroului Iași în anul 1920.

Cu toate că, în această privință, Barourile și Curțile de Apel admiteau principiul că „femeia română, având vârsta de 21 de ani și titlul academic de licențiată sau doctor în drept, are dreptul de a putea fi înscrisă ca avocat în Barou, neexistând text de lege care să o oprească de la această profesiune” (George Mil. Demetrescu, *Istoria Baroului Dolj de la 1864-1928*, Tiparul Prietenii Științei, Craiova, 1928, p.177), Înalta Curte de Casație și Justiție nu a admis o astfel de soluție în cazul D-nei Sarmisa Bilcescu–Alimănișteanu și a pretins că o lege specială ar fi trebuit să fie adoptată, pentru ca și femeii să i se dea dreptul de a pleda în instanță. Acest caz a dat naștere unor vii dispute, consemnate de mai multe articole de specialitate, apărute în *Curierul Judiciar* și care tratau despre „Femeia avocat”.

Disputa ce a durat mai bine de două decenii și curentul feminist apărut în aceste condiții au dus ulterior la reglementarea expresă dată de Legea din 1923, care a prevăzut dreptul femeii licențiată în drept de a se înscrie în Barou și de a profesa ca avocat.

Contrar stării de spirit existentă în rândul Corpului avocaților de la București și Iași, fără nicio controversă, la 23 decembrie 1920, Consiliul de Disciplină a admis cererea D-nei Matilda Duțulescu, devenită astfel prima femeie avocat în cadrul Baroului Dolj. Din lectura cărții deja citată (*Istoria Baroului Dolj de la 1864-1928*) observăm că prezența sa în profesie a fost privită ca o situație firească, iar din studiul dosarului personal aflat în Arhiva Baroului înțelegem că raporturile sale cu Consiliul erau normale, ca în cazul oricărui alt avocat, fiind rezolvate favorabil diversele cereri înaintate în legătură cu exercitarea profesiei, taxele datorate în acest sens, diverse.

Studiul dosarului personal și informațiile luate de la persoanele care au cunoscut-o, ne-au permis să alcătuim profilul profesional.

Matilda Duțulescu (Brădișteanu)

Cu cererea de înscriere în Baroul Dolj din 4 noiembrie 1920, dosar nr. 26/1920, doamna Matilda Duțulescu a dobândit calitatea de avocat stagiar și membru al Corpului de Avocați.

Matilda Brădișteanu s-a născut în comuna Brădești, județul Dolj, în anul 1897, fiind fiica Preotului Gheorghe Brădișteanu. Împreună cu familia a locuit în perioada adolescenței în Moldova și a absolvit Liceul „Codreanu” din Bârlad, secția Clasic – Modernă. A urmat apoi Facultatea de Drept din București, pe baza Diplomei de Licență obținută în toamna anului 1920 cerând înscrierea în Baroul Dolj ca avocat stagiar.

Matilda Brădișteanu s-a căsătorit la București, la 1 octombrie 1920 cu Ștefan (Phanu) Duțulescu, de profesie literat (la data căsătoriei), devenit ulterior avocat în Baroul Dolj din anul 1922.

La 24 ianuarie 1921 – zi de sărbătoare națională – Matilda Duțulescu a depus jurământul, exercitând profesia timp de două decenii.

Matilda Duțulescu a fost în același timp profesoară la Liceul „Elena Cuza”, predând disciplinele istorie și filozofie, limba română și drept, fiind dublu licențiată în drept și litere, cursuri academice absolvite la București.

Din documentele state în Arhiva Colegiului Național „Elena Cuza”, observăm că din cu anul 1921 este încadrată ca profesor titular la disciplina istorie iar începând cu anul școlar 1922-1923 figurează ca profesor diriginte. Remarcabil este faptul că de la 1 septembrie 1938 a devenit Directoarea acestui prestigios lăcaș de educație și cultură din Craiova, funcție ce a exercitat-o pe o perioadă foarte îndelungată și grea, fiind anii de război în care a trebuit să facă față unor probleme sociale și economice fără precedent (Elena Joița, Constantin Păun, *Colegiul Național „Elena Cuza” din Craiova, Prima școală de grad mediu pentru fete din Principatele Române – 1918-1935*, Editura Polirom, Craiova, 2004, p.95-126).

Activitatea didactică exercitată permanent, a determinat-o ca, la cerere, prin Decizia nr.15 din 16 decembrie 1929 să fie ștearsă din tabloul avocaților ce profesau efectiv la instanțele de pe raza Baroului Dolj, și tot la cerere a fost reînscrisă ulterior prin Decizia nr.162 din 11 ianuarie 1929, pe tabloul avocaților profesioniști.

Pentru considerentele ce țineau de conducerea Liceului „Elena Cuza”, nu a mai putut profesa efectiv, astfel încât prin Decizia nr.4 din 22 februarie 1936, alături de doamna avocat Sehargel Frieda a fost ștearsă din rândul avocaților Baroului Dolj, în condițiile art.101 din Legea avocaților, „pentru împrejurarea că nu profesează efectiv pe lângă instanțele din județul Dolj”.

Soțul său, Ștefan (Phanu, Fanu) Duțulescu a rămas cunoscut în oraș atât ca avocat pledant, dar mai ales ca profesor de litere, istorie și filosofie, la Colegiul Carol I, la Liceul „Frații Buzești”, la Liceul „Elena Cuza” și la Școala Superioară de Comerț. Era considerat un excelent psiholog, publicist, poet, dramaturg și apreciat profesor.

Doamna Matilda Brădișteanu Duțulescu a rămas în istoria Craiovei ca o figură proeminentă a intelectualității ce s-a afirmat în perioada interbelică și a slujit cu fervoare interesele neamului nostru. Ea a arătat că profesia de avocat, în ciuda dificultăților sale, este deschisă în egală măsură bărbaților și femeilor, căci binele semenului tău îl aduci atunci când îl cunoști și poți prin toată știința și priceperea ta să îl ajuți.

Până la cel de-al doilea Război Mondial, conform documentelor aflate în Arhiva Baroului Dolj, an de an noi avocate au început să profeseze.

În anul 1922 apare înscrisă în Tabloul avocaților D-na Arghiropol Polixenia, transferată în același an la Iași, în anul 1925 D-na Elena Becherescu, iar în anul 1927 D-na Provian Ana Maria (George Mil. Demetrescu, *Istoria Baroului Dolj de la 1864-1928*, Tiparul Prietenii Științei, Craiova, 1928, p.329-330).

În anuarul Baroului Dolj publicat în anul 1941, apar ca femei avocat Caramatescu Elena înscrisă în anul 1925, Chetioanu N. Smaranda înscrisă în 1937, Constantinescu Alexandrina înscrisă în 1938, Gherghinescu Elena înscrisă în 1937, Paveliu Maria înscrisă în 1931, Socoteanu G. Eugenia înscrisă în 1929, Stancu Ioana și Voicescu Paula Pompilia înscrise în 1939. Ca stagiară figurau Florescu Viorica înscrisă în 1937, Floriță Emilia înscrisă în 1936, Iancovici Teodora înscrisă în 1937, Ivanovici Penelopi înscrisă în 1939, Pârlogea Ecaterina înscrisă în 1936, Sgoanță Zoe înscrisă în 1935, Iancu (Bodescu după 1945) Clara înscrisă în 1936.

În anuarul Baroului Dolj publicat în anul 1945, apar ca femei avocat Ștefănescu Elena înscrisă în anul 1937, stagiarii Chivulescu Rodica, Furtună Vera și Miulescu Carmen Marcela înscrise în anul 1945.

Observăm astfel că aproape anual femei proaspăt licențiate în drept deveneau avocate. Deja profesia se structurase, marii avocați pledanți aveau colaboratori și secretari (stagiați), intervenind o specializare pe diferitele domenii ale dreptului. Spre exemplu, în anul 1945 binecunoscutul avocat Mihail (Mișu) Paveliu era un mare civilist, soția sa Maria (Marioara) Paveliu se ocupa de procesele ce priveau raporturile de familie, alți doi colaboratori luau procesele penale, iar avocatul stagiar Marcela Miulescu îi însoțea pe soții Paveliu la toate procesele și la redactarea diverselor cereri.

Trecerea la noul regim politic, profundele reforme ce au cuprins întreaga societate au adus, printre altele, primirea în profesie a unui număr considerabil mai mare de femei.

În anuarul Baroului Dolj publicat în anul 1958 apar ca înscrise în profesie : Balaban Adela, Brașoveanu Zoe (trecută ulterior judecător), Buică Livia, Ciornei Ecaterina, Cioabă Lelia, Ciobotatu Ecaterina, Ciuperceanu Paraschiva, Coja Ortansa, Diaconescu Iulia, Ghideanu Magdalena, Leuștean (Pătruțescu) Ana, Mărănduc Angela, Mihăescu Angela, Neagoie (Ciprian) Smaranda, Papa Cireșica, Popescu Ana (la cadre), Pomponiu Alexandrina, Roșulescu (Dincă) Aura (mult timp secretar de partid, iar soțul său Corneliu Dincă pentru mulți ani președintele Colegiului de Avocați), Stănculescu (Ocoș) Maria, Tudorașcu Gabriela, Udroiș Ștefania, Vasilovici Virginia, Zamfirescu (Stinghianu) Alina (mama avocatului Călin Zamfirescu, fost președinte UNBR).

Situația lor era diversă : majoritatea celor întrate în profesie după 1952 urmaseră facultatea la București, mai rar la Iași; au fost și persoane care aveau la bază doar școala juridică de 6 luni, provenite din rândurile clasei muncitoare, și ele ca toți avocații din acea perioadă au cunoscut „epurarea” pe criterii politice și evidenta adversitate a fostului regim politic față de profesia de avocat, care presupunea printre altele și o supraveghere specială.

Ca mulți avocați de marcă din acea perioadă, și-a exercitat cu cinste și devotament profesia Doamna **Ana Pătruțescu (Leuștean)**.

S-a născut la 22 iunie 1930 în comuna Pociovaliștea județul Gorj și provine dintr-o familie înstărită (în dosarul de cadre scrie „chiabur”), mama Ana – a fost toată viața învățătoare în comuna Novaci, iar tatăl – Serghie Leuștean, de profesie tot învățător, a fost primar al comunei Novaci, făcuse parte din conducerea Băncii Române – filiala Gorj și era cunoscut ca făcând politică țărănistă iar apoi ca membru al Partidului Național Liberal.

În anul 1949 Ana Leuștean a absolvit Liceul Teoretic din Târgu Jiu, după aceea a urmat studiile superioare, în anul 1954 absolvind Facultatea de Drept din București, cu Diplomă de licență în drept.

Din toamna anului 1954 a fost repartizată ca avocat în Colegiul de Avocați al Regiunii Oltenia, iar din martie 1955 a început să exercite efectiv profesia, mai întâi ca stagiatar și din anul 1958 a fost trecută pe tabloul avocaților definitivi. S-a pensionat pentru limită de vârstă în anul 1990.

După primirea în profesie, la cerere, pentru o perioadă, mai precis până la 22 septembrie 1960 a activat în cadrul Biroului Colectiv de Avocați Novaci, de la data arătată fiind transferată în cadrul Biroului Colectiv de Avocați Craiova, Colegiul de Avocați Dolj.

Toate documente state în dosarul personal o evidențiază ca o persoană foarte bine pregătită profesional. Am cunoscut-o și cu toții o apreciam.

După anul 1958 s-a căsătorit cu colegul său Gheorghe Pătruțescu, având o fiică Anda, în prezent profesor universitar la Facultatea de Litere, specializare limba franceză.

Pentru întreaga sa activitate în domeniul avocaturii, Consiliul Baroului Dolj a decis să-i fie conferit premiul „Gheorghe Chițu”.

Anii 1975-1976 consemnează înscrierea în profesie a Doamnelor Rodica Moise, Rodica Popescu, Florica Cufteac (Negulescu), Irinel Iorgulescu. Evoluția demografică, condițiile de admitere la facultatea de drept, au făcut ca în anii '80 numărul studentelor să îl întrecă semnificativ pe cel al colegilor lor, spre exemplu în anul 1985 în Colegiul de Avocați din Craiova erau 5 stagieri, toate femei.

Această situație s-a menținut și după 1990, numărul avocatoarelor fiind mai mare decât cel al colegilor lor (în prezent sunt 402 avocate din totalul de 745), chiar dacă profesia noastră datorită specificului și durității sale, dintre toate profesiile juridice atrage numărul cel mai mare de bărbați ce activează.

Cât privește reprezentarea în structurile de conducere amintim că în mandatul început în 1980 în Consiliu era doar D-na Fetiță Veronica, în 1985 i s-a alăturat și D-na Paula Păun, în cel din 1989 au fost Paula Păun și Maria Troponete, în Consiliul din 1992 doar Dana Babov, în cel ales în anul 1995 doar D-na Elena Pădeanu, în cel din 1999 au fost Irinel Iorgulescu, Elena Oancea și Elena Pădeanu, cel mai bine fiind reprezentate femeile avocat în Consiliul ales în anul 2003, cu Decan Anton Pleșa, din 11 membrii, 5 (cinci) fiind femei : Dana Babov, Irinel Iorgulescu, Elena Pădeanu, Bianca Predescu și Maria Uțescu.

De la începuturile sale și până în prezent Baroul Dolj nu a avut niciodată ca Decan o femeie. Pentru prima dată, din anul 2011, ele sunt reprezentate în Consiliul UNBR prin subsemnata (Bianca Predescu).